
ПЕРШОДЖЕРАЛА

УДК 930.2:394.92«19»Огієнко

І. Ю. Тарасенко

*Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України*

З ЛИСТІВ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ОГІЄНКА)

У статті розглядається малодосліджене питання про зв'язки видатного українського церковного і культурного діяча митрополита Іларіона (Огієнка) з вихідцями з Поділля або тими, хто активно діяв у Поділлі в роки Української 1917-1921 рр. Тут також наводяться відповідні листи до Іларіона, виявлені в архівосховищах Канади.

Ключові слова: Україна, Українська Православна Церква, Кам'янець-Подільський.

Постать видатного українського церковного і культурного діяча митрополита Іларіона (Огієнка) (1882-1972) не потребує спеціальних рекомендацій. Ще в дореволюційний час він став вченим-філологом зі світовим ім'ям, в роки українських визвольних змагань став міністром освіти й сповідань УНР, засновником і першим ректором Українського Державного Університету (УДУ) в Кам'янці-Подільському. Опинившись на еміграції після придушення УНР російськими військами, він не припиняє активної роботи на політичній і культурній ділянках, все більше тяжіє до церковного життя (тим більше, що до нього зверталися духовні особи як до міністра сповідань), в роки Другої світової війни стає єпископом (пізніше митрополитом) Холмським. У 1944 р. він був змушений емігрувати вдруге і врешті осів у Вінніпезі, де очолив УПЦ в Канаді.

Його творча спадщина, заборонена в СРСР, потроху повертається в Україну, передрукуюються його книжки, врешті стало можливим працювати з його архівом у Вінніпезі (він творить окремих фонд в архіві УПЦ в Канаді). Хоча він зберігся не повністю (він двічі горів ще в довоєнний час та в 1944 р.), однак збереглося ще досить багато документів, бо митрополит дбайливо зберігав кожен лист. Відомий історик о. Юрій Мицик мав доступ до архіву УПЦ в Канаді і видав частину документів [1], переважно кореспонденцію (листи до митрополита та його листи – відповіді) перших повоєнних років. Ми теж мали змогу попрацювати в архіві і тепер готуємо до видання другий том документів митрополита (цього разу спираючись головним чином на міжвоєнне листування). У виданому першому томі є листи до митрополита писані викладачами й студентами УДУ (шість адресатів), а також уродженців Поділля. Так, уродженець Поділля, український громадський і культурний діяч Віктор Приходько з ностальгією згадував роки молодості і юності в Кам'янці-Подільському (де-

які сторінки минулого знайшли відображення в його мемуарах «Під сонцем Поділля»). У статті було враховано зацікавлення читачів цього регіону України і тому ми вмістили тут листи до митрополита Іларіона (в довоєнних – ще як професора Івана Огієнка) кількох осіб, долі яких пов'язані з Кам'янцем-Подільським, або принаймні торкаються подільських сюжетів.

Спочатку подаємо два листи українського громадсько-політичного діяча Віктора Андрієвського (1885-1967). Хоча він походив з Полтавщини, однак жваво цікавився українським релігійним і культурним життям всієї України, писав спогади й статті з даної проблематики і це зближувало його з майбутнім митрополитом. До того ж він цікавився запискою богословського факультету до константинопольського патріарха (очевидно про здобуття автокефалії Українською Православною Церквою). Далі йде лист священника Панааса Бублія, котрий ще як світська особа брав активну участь в громадсько-політичному житті Кам'янця-Подільського 1917-1920 рр. Близьким до нього тематично є лист № 6 ієродіякона Дмитрія (Гавришчука), якому Огієнко давав рекомендації на висвячення у квітні 1921 р. Він торкається перепон в українізації церковного життя, які чинились чорносотенними єпископами, ширення ними відвертої брехні й наклепів, спільні антиукраїнські дії з польськими шовіністами. Лист № 4 писаний двома авторами: поетом Миколою Вороним (1871-1938) та професором Леонідом Білецьким (1882-1955). Вороний походив з Катеринославщини, але Білецький працював як доцент в УДУ (1918-1920), потім – в українських університетах та вищах Львова і Праги, тривалий час листувався з митрополитом. Цей лист не містить згадок про Кам'янець-Подільський, але засвідчує, що до Огієнка ще в довоєнний час зверталися як до благодійника (ця сторона його діяльності особливо виявляється у повенний час, коли маси «ДіПі» та біженців з України жили в тяжких умовах у таборах в зруйнованих Німеччині та Австрії і зверталися до митрополита як до єдиного рятівника). Тематично близьким є лист (№7) уродженця Поділля Степана Килимника (1890-1963). Він був писаний 1946 р. якраз з табору біженців у м.Ляндек (Австрія) і містив у собі привітання з новим 1947 роком і Різдом Христовим не тільки від автора, але й таборових культурно-освітніх організацій. У його наступному листі (№ 8) від 25.02.1956 р., писаному з Торонто від імені двох родин (Килимники й Рєви), міститься співчуття й тривога за митрополита, який тяжко захворів, зворушлива згадка про молитву за митрополита маленького Юрка. Лист №5 був написаний українським письменником, літературознавцем і редактором Павлом Богацьким (1883-1962), який в молоді роки вчився у духовній семінарії Кам'янця-Подільського. Він засвідчує пошану до Огієнка українських еміграційних наукових установ (вони звертаються до нього з проханням прорецензувати наукові праці, просять прислати книги Огієнка).

Листи подано за алфавітним принципом (прізвища авторів). Варто розшифрувати деякі скорочення вживані в листах, а також у коментарі: ПАПЦ – Польська Автокефальна Православна Церква, РПЦ – Російська Православна Церква, РПЦ – Російська Зарубіжна Церква, УАПЦ – Українська Автокефальна Православна Церква, УАЦ – Українська Автономна Церква, УПЦ – Українська Православна Церква. Зберігаємо авторський правопис вжитий у листах і тільки в деяких випадках наблизили його до сучасного. Курсивом виділено місця написані авторами власноруч.

Джерела та література:

1. Листування митрополита Іларіона (Огієнка). – К., 2006. Крім того, листи письменника Андрія Чайковського до проф. І.І. Огієнка були надруковані о. Юрієм Мищиком в кн.: Чайковський А. Спогади. Листи. Дослідження. – Львів, 2007. – Т.4. Див. також працю колективу упорядників: Епістолярна спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона) (1907-1968). – К., 2001.

№ 1

1922, червня 28. – Відень (Австрія). – Лист Віктора Андрієвського.

«28.VI.[19]22

Josefstädter strasse 9/19 in Wien VIII

Високоповажаний Пане Професоре!

Вибачте, будь ласка, що насмілююся звертатися до Вас, хоч особисто я й незнайомий з Вами. Річ іде про справу, що близька нам обом. Власне я хотів би повести тут в австрійських українських і неукраїнських колах широке ознайомлення з національно-релігійним українським рухом і з автокефальними стремліннями української церкви. В міру сил моїх я се робив у «Соборній Україні», але бракує мені матеріалів тепер. Я сходив тутешні книгарні, шукаючи деякі видання УАЦ, в результаті чого УМНА за моєю порадою звернулася і дістала деякі видання, але на превеликий мій жаль не то, що мені потрібно. А мені потрібні такі числа: 1-е (Прохання до Патр[іарха] Царгородського...), 4, 8 (Укр[аїнська] Авт[окефальна] Церква її завдання й організація), 12, 13, 21, 25, 26, 29, 30, 37. Я вже був через Музей-Архів, через Союз Інвалідів і на Hotel Bristol № 6 послав замовлення і додав 100 м[арок] п[ольських], але от минає місяць, а я ніякої відповіді від видавництва, ніж книжок ніяких не дістав. Як Ваша ласка, не відмовте мені відписати, чи вони вийшли з друку? В разі одержання їх – гроші по рахунку в марках польських я вишлю негайно. Се була б перша справа. Справа друга в тім полягає, що я взагалі хотів би особисто увійти в близькі зносини з діячами авток[ефальної] Церкви, діставати від них інформації і в разі потреби й сам інформувати про те, що могло б інтересувати їх. Мені тепер дуже інтересно було б дістати останні матеріали про сучасне церковне життя і стан укр[аїнського] нац[іонально]-реліг[ійного] руху у нас на Україні.

Сам тепер я студіюю з великим інтересом і захопленням Ваш переклад св. літургії: велике і святе діло, і велика Ваша в тім, пане професоре, заслуга перед українською нацією! Дай Боже Вам здоровля, а Укр[аїнській] Авт[окефальній] Церкві (видавництву) многая літа!

Якби Ви були ласкаві відписати мені і поінформувати в тих справах, що мене цікавлять, то я був би Вам сердечно вдячний, а в дальшому може з того вийшло б і яка реальна користь для тої справи, якій ми обидва служимо.

Чекаючи ласкавої Вашої відповіді, з глибоким і ширим до Вас поважанням Віктор Андрієвський.

Як ваша ласка, не одмовте порадити мені де можу дістати статут Кирило-Мефодієвського Брацтва? А може його можу одержати разом із замовленими книжками?»

(Автограф.)

№ 2

1922, червня 29. – Відень. – Лист Віктора Андрієвського.

«29.VI.[19]22

Вельмиповажаний Пане Професоре!

Вчора увечері я написав листа, котрий додаю, а сьогодні одержав від Вас брошури № 1 і № 42, за які щиро дякую. Жалко мені дуже, що инчих немає! Чи є надія, що вони вийдуть друком і коли?

Тим часом, коли Вам не трудно, не відмовте мені з ласки своєї відписати на такі запитання:

1-е. Чи прохання до Патріарха Царгородського було подане, коли й скільки мало на собі підписів?

2-е. Чи дістали на нього відповідь?

3-е. Чи не можна де дістати текст записки Богословського факультету К[ам'янець]-Подільського Ун[іверсите]ту до Патріарха?

Якби можна купити я заплатив би негайно гроші; якби можна переслати (моїм коштом) для ознайомлення я в протязі тижня обов'язуюсь повернути назад.

4. Коли, з цієї ініціативи засновано видавництво УАЦ, на які кошти воно розпочало свою діяльність, чи продовжує її й тепер і що треба, щоб стати його членом?

5. Чи має бути видруковано ті книжки, що мене цікавлять і коли можна сподіватися виходу їх у світ?

6. Дуже прошу бодай згадати які й коли закони про церкву було видано урядами українськими як УНР, так і гетьманським і ще якими инчими?

7. Прошу написати, коли се не забагато труду для Вас коротенько – яку роль відіграв єпископ Антонін в укр[аїнського] автокеф[ального] руху (як його мирське ім'я і прізвище?) в 1917-18 році й пізніше, а також яке його відношення тепер до укр[аїнського] релігійного руху і яке відношення українських автокефалістів до нього і до його справи з патріархом Тихоном?

8. Може є якісь останні новини з України про відношення населення до справи грядучого розколу в російській православній церкві?

Вибачте, високоповажаний пане професоре, що наслідуюся турбувати Вас моїми проханнями, але надіюся, що й я зможу прислухатися Вам і видавництву і радий буду зробити то в усякий час. Коли б що Ви потребували, то я охотно зроблю. Коли б Ви може цікавилися моєю особою, то відомості про мене може подати Вам кожний полтавець. З Андрієм Миколаєвичем Лівичьким ми приятелювали у Полтаві в свій час. Я також маю деякі цікаві матеріали з релігійного укр[аїнського] руху, можливо, що мені вдасться їх опублікувати в другім томі моїх споминів (Перший «3 минулого» вийшов накладом «Українського слова» в Берліні).

Ще раз прошу вибачити за турботи і прийняти вислови моєї найглибшої пошани перед Вами й працею Вашою.

Надіюся, що не поставите собі в труд хоть коротенько відписати мені на отсі мої листи.

З правдивим і глибоким до Вас поважанням Віктор Андрієвський.

P.S. Чи не маю я що доплатити за вислані книжки? То прошу мене повідомити – доплату вישлю негайно.»

(Автограф.)

№ 3

1922, серпня 24. – с. Дрозні на Ковельщині. – Лист о. Панаса Бублія.
«Kowel na Wołyni.

Gmina Lubitow wieś Drozdni.

Mieszkanie księdza prawosławnego Lopuchowycza.

Panas Bublly 24/8 1922 p.

Вельмиповажний Пане Міністре!

Вибачте за турбування. Думаю, що Ви мене пам'ятаєте, бо мені доводилось працювать в різногорода громадських і політичних організаціях в Кам'янці, був членом трудового конгресу України, а на еміграції в Тарнові від п.т. спілки членом Ради Республіки.

Маючи ще з України прагнення до пастирської діяльності на користь Українській православній церкві й українського народу я, при допомозі Міністерства Ісповідань, окінчив Українські православні Калішські пастирські курси й тепер одружившись на донці священика Лопуховича с. Дрозні Ковельського повіту, при допомозі Протопресвітера Військ Українських протоієрея Пашевського був рукоположений для Св. Васильєвської церкви 2 бригади 6 стрілецької дивізії, в Варшаві на Покрову єпископом Олександром водіакона, а єпископом Алексієм в неділю 15 жовтня во священика. Минулої неділі я вперше відправив в місцевій церкві с. Дроздзень Службу Божу по Вашому перекладу на українській мові.

Будучи признаним в армію, я мушу виїхати в табор і це я зроблю, але завдяки своєму слабому здоровлю я там довгий час пробути не зможу. Тесть мій не так давно повернувся як біженець великої війни, з великої України, живе бідно й перебувати в нього, на його бідній, знищеній війною парафії, я так само довго не можу. Ласкаво прошу Вас, пане Міністре допомогти мені одержати парафію в місцевості з українським населенням. Знаю, що при Вашій ласкавій участі я зможу улаштувати своє життя. Чувя що православні українські священики потрібні в українських колоніях Америки й що Ви в цій справі маєте зв'язок з певними американськими організаціями. Коли дійсно є потреба й певна допомога для переїзду, то в випадку неможливости отримати парафію тут я згодився б на виїзд до Америки.

Залишаюсь з надією на Вашу допомогу з великою пошаною до Вас священик Панас Бублій.»

(Автограф. На листі є напис рукою І.Огієнка: «Відповідь: краще(?) послужити в таборах 30/Х. І.Огієнко»)

№ 4

Між 1921 і весною 1935 рр. – Лист Михайла Вороного і Леоніда Білецького.

«Глибокоповажний Іване Івановичу!

Ми не сміємо вриватися у Ваші розпорядження щодо розподілу грошей, одержаних Вами. Ми лише звертаємось до Вас зі щирим проханням не забути родину Михайла Корчинського, який також відчуває матеріальну нужду не менше чим ми. Чи не були б Ви ласкаві уділити певну квоту і для нього, нехай би і він перед святами мав можливість подправити свої матеріальні злидні. Правда, ми певні, що Ви його не обминете, робимо лише згадку про нього, так, на всякий випадок. Про ці гроші М. Корчинський не знає нічого.

Зі щирим поважанням залишаємось Л. Білецький, М. Вороний
P.S. Сердечно кланяємось Домні Даниловні».

№ 5

1928, жовтня 13. – Прага. – Лист Павла Богацького.

«Ч. 894 Прага, 13 жовтня 1928 року.
До Вп. П. Професора Ів. Огієнка

у Варшаві

Згідно з Вашим бажанням н[аукове] / Т[оварист]во вислало Вам 10.10. біж[учого] року з книжки, рахунок за які Ч. 253 на суму злот[их] п[ольських] 34. – (тридцять чотири злот[их] пол[ських] долучаємо.

Просимо Вас ласкаво на означені в рахунку книжки написати рецензії, а ті ЧЧ видання, в якому вони будуть вміщені, надіслати н[ауковому] / Т[оварист]ву.

Крім того, будь ласка, надішліть своїх видань на суму, на яку ми вислали Вам, і на тих самих умовах, себто – знижка 40%, пересилка на наш рахунок. Бажаємо мати: Вашу розвідку «Костянтин та Методій» т. т. I і II, а також або «Стилістичний словник», або «Історія друкарства на Україні».

Одночасно просимо Вашої цінної рекомендації та доброго слова поміж знайомими Вам людьми науки про наші видання. А також чи не могли би ми просити Адміністрацію журналу «Духовна Бесіда» вмістити список наших видань, а в оплату чого можемо надіслати наших видань по вибору на суму вартості оголошення після певної знижки з ціни н/видань.

З правдивим поваженням за правління УГВФ: *П.Богац[ький]*

Прилога: рах[унок] 253 на зл[отих] 34.»

(Машинопис. Надруковано на бланку «Український Громадський Видавничий Фонд друкарський та видавниче товариство в Празі»)

№ 6

1923, лютого 16. – Мелецький монастир на Волині. – Лист ієродіякона Дмитрія (Гаврищука).

«16.II 1923 р.

Мелецький монастир на Волині

Високоповажаний п. Професор!

Не так давно – в квітні 1921 року, я брав у Вас рекоменда[ції] до єпископа Діонісія, а тепер пишу до Вас як ієродіякон Мелецького монастиря. Справа в тому, що я і ще один б[увший] учитель – диригент хору монастирського почали українізацію монастиря, яка йшла дуже гарно, но на перешкоді став єпископ Пантелеймон, який засланий до нас на «покой». Це колега «Пімена» з Кам'янець-Подільського. Він обійшов всі наші села (до монастиря приписано 7 сіл) і скрізь розповсюдив чутки, що ми прислані поляками, що ми уніяти і вводимо унію; що ми лжепророки, слуги антихриста і друге. На Різдвяні свята говорив «зажигательные речи» проти нас і українізації і др. Все це у мене є записано, бо я веду дневник, так що як Вам цікаво знати про наші події, то напишіть і я Вам багато матеріалу могу дати, но я допіру пишу до Вас от в якій справі. Єпископ Пантелеймон ввійшов в стачку з вуйтомгміни і той взявся нас обох з диригентом виселити за кордон. У мене був закордонний паспорт, який в Кременці відібрано. Тут в м. Ковелі, я одержав був карту побиту (білу, но в липні 1922 р., коли скінчився її термін (один рік), то карту побиту відібрано і я тепер без документа. В грудні 1922 р. я прийняв монашество, но і це мене не спасе. Диригент живе по картядімо. Ми обидві неділі тому назад подали прохання про обивательство, новуйт твердить, що такі нас виселят, бо він віднісся в староство, що ми нібито агітували проти уряду...

В разі висилки чи не могли би Ви нам допомогти, як і чим. З Праги я одержав листа від проф. Біднова, той паршиво(?) пише, а ми і без грошей і голвне куди же мипоїдемо – не в Совдепію же вертатись.

Чекаємо з нетерпінням відповіді.

Ієродіакон Дмитрій (бувший Данило Гаврищук)

Адреса: Kowel, ksiegarnia «Swiatlo» р. Platon Domanicki для ієродіякона Дмитра.

P.S. Надсилайте скоріше відповідь Ієр[ей] Дмитрій.»

(Автограф. На листі є позначка червоним олівцем: «19/II»)

1946, грудень. – Ляндек (Австрія). – Лист Степана Килимника.

«Високопреосвященний ВЛАДИКО!

З глибини серця вітаємо Вас, Владико, з Новим 1947 роком і Св. Народження Христа!

Найсвятіше бажання нас усіх – страдників Землі Української, щоб 1947 рік послав нам добру долю нашої страдниці – УКРАЇНИ, приніс нам справжній мир, спокійне життя і місце на грішній землі. Від імені всіх к[ультурно]-осв[ітніх] Організацій і Комітету в Тиролі – Ляндеку, від себе і моєї родини – бажаємо Вам здоров'я, сил і творчої праці на користь нашої БАТЬКІВЩИНИ.

Просимо милосердного Господа, щоб допоміг Вам у всіх путях Ваших.

Просимо Ваших молитов і заступництва перед Богом і людьми.

Проф. Килимник (*підпис*)

(*Машинопис. Листа написано на поштової картці. Адреса: «Високопреосвященному Митрополиту Іларіону (Проф. Д-ру Огієнку)»*)

1956 лютого 23. – Торонто. – Лист Степана Килимника.

«25 лютого 1956 року, Торонто, Онт[аріо].

Дорогий наш Владико!

З глибокою біллію в душі нашої зустріли ми важку для нас звістку, що Господь Бог послав Вам, Наш Дорогий Владико, нове випробування – важку недугу... Уся наша родина, включно з Юркою, боляче переживає і глибоко, глибоко співчуває Вам.

Архієпископ Михаїл оце тільки що повідомив нас (о 8-й год. вечора)... Всі ми міцно віримо, що сила Всевишнього осинить Вас, облежить Господь Ваші страждання і підніме Вас з одра болізни, поверне Вам силу, здоров'я і поставить Вас на даліше служіння Йому, Св. Церкві Православній, Вітчизні нашої любій та її народу-мученику.

Глибоко вразило нас учора, а разом і віру в нас вселило у краще таке: коли я повернувся від телефонічної рурки до кімнати, де були всі наші і розповів про таку важку вість, малий Юрко глибоко зітхнув, повернувся до образу Божої Матері, що є в його головах, над ліжечком, склав рученята на молитву і проговорив: «Боже, Матінко Божа, видужайте нам старенького і доброго Владика, пошліть Йому здоров'ячко, щоб він, як і дідусько наш, найскоріше повернувся з шпиталику і був завжди здоровий!»... Далі проговорив сам «Отче наш». І це зробив цілком сам, без найменшого будь-кого впливу... І, віримо, Господь дитячу молитву таки прийме.

І всі ми молимося, благаємо Господа Бога підняти Вас, наш Дорогий Владико з ліжка недуги, повернути сили, здоров'я!

Владико Михаїл заповів по всій єпархії молитися за Ваше здоров'я, а завтра будемо молитися всі в нашій Катедрі (26.ІІ) і Господь зглянетися на мольби наші й оздоровить вас.

Тетяна впевнила нас, що усе буде гаразд, що Ви, Владико, коли пережили важкі 7 годин, то далі буде все гаразд, але догляд та дальша обережність – все це мусить займати у Вас постійну і неухильну увагу. Заклопотані ми лише тим, як і хто доглядає Вас. Глибоко жалкуємо, що ми так далеко відстанню від Вас і не зможемо безпосередньо Вам допомогти.

Отже, щиро молимося за Вас, наш Дорогий Митрополите і міцно віримо, що Господь Бог Вам допоможе, поставить Вас на ноги, оздоровить від важкої недуги!

Завжди з Вами, щиро віддані Вам, наш Дорогий Богомольцю, хай Господь має Вас у своїй опіці
Родина Килимників та Ревів
Ст. Килимник
Р. С. Тетяна каже, що у вас уже розвинулися колежералі(?), а це і є основне при сердечній недузї. СК.»
(*Машинопис.*)

Коментар:

№ 2

«єпископ Антонін». Очевидно мається на увазі Антонін (Грановський) (1865-1927), єпископ Нарвський (1903), Владикавказький і Моздоцький (1913), випускник Київської Духовної Академії. Один з ідеологів та організаторів «обновленства», став митрополитом «обновленської» Церкви (1923), але того ж року порвав з ними зв'язки і заснував власну «обновленську» організацію.

«Андрієм Миколаєвичем Лівичьким». А.М. Лівичький (1879-1954) – український громадсько-політичний діяч, президент УНР в екзилі (1926-1954).

«З минулого». Двотомні мемуари В. Андрієвського «З минулого» (т. 1 – «Від гетьмана до Директорії»; т.2 – «1917 р. на Полтавщині») вийшов у 1921 р. в Берліні. Друге видання його мемуарів вийшло 1963 р. в Нью-Йорку.

№ 3

«wieś Drozdni». Село Дрозні знаходиться на південний схід від Ковеля.

«протоієрея Пашчевського». о. Павло Пашчевський (1874-1944) – Головний Капелан Армії УНР.

«єпископом Олександром». Олександр (Іноземцев) (1882-1948) – єпископ Пінський і Поліський ПАПЦ, з 1942 р. – митрополит.

«єпископом Алексієм». Алексій (Громадський) (1882-1943) – з 1922 р. єпископ Луцький, з 1923 р. – єпископ Гродненський і Новогрудський.

№ 4

«Михайла Корчинського». М. Корчинський (1885-1937) – український політичний і громадський діяч, адвокат. У листопаді 1919 р. член Ради Головноуповноваженого Уряду УНР в Кам'янці - Подільському.

«Домні Даниловні». Д.Д. Огієнко (1882-1935) – дружина проф. П. Огієнка.

№ 6

«єпископа Діонісія». Діонісій Валединський (1876-1960), єпископ Волинський (1919-1922), архієпископ Волинський (1922-1923), митрополит, предстоятель ПАПЦ (1923-1948).

«єпископ Пантелеймон». Пантелеймон (Рожновський) (1867-1950) – єпископ Двинський (з 1913 р.), у 1922 р. різко виступив проти автокефалії ПАПЦ, за що був засланий в Мелецький, потім – в Жировицький монастир. З 1939 р. – архієпископ Пінський і Гродненський РПЦ, з 1940 р. – архієпископ Гродненський і Вілейський. В березні – травні 1942 р. – митрополит Білоруської ПЦ, але всіляко протидіяв її автокефалії, тому був засланий в Ляданський монастир. У 1944 р. емігрував і увійшов до РЗЦ.

«Пімена». Пімен (Пегов) (1875-1942) – архієпископ Подільський і Брацлавський РПЦ. У 1922 р. – увійшов в обновленський розкол, але в 1935 р. повернувся до РПЦ і відновлений в сані архієпископа Подільського і Брацлавського. Відомий як українофоб.

«проф. Біднова». Василь Біднов (1874-1935) – український історик Церкви, з жовтня 1918 по 1920 рр. – проф. УДУ, з січня 1919 р. – декан богословського факультету УДУ, в 1920 році емігрував до Чехословаччини, був професором Українського Вільного Університету в Празі, з 1928 р. – професор кафедри історії Церкви і літургії Варшавського університету.

№ 8

«Михаїл». Михаїл (Хороший) (1885-1977), архієпископ Торонтський і Східної Канади (1951-1972), митрополит, предстоятель УПЦ в Канаді (1972-1977).

In the article the un explored issue of connections prominent Ukrainian church and cultural figure of Metropolitan Ilarion (Ohienko) from natives of Podillya or those who have been active in the Ukrainian Podillya during 1917-1921. Here too also provides the appropriate letters to Ilarion found in Canadian archives.

Key words: Ukraine, Ukrainian Orthodox Church, Камуанетс-Подільськ.

Отримано: 02.10.2016 р.